

Asiakirjan yhteenveto / Dokumentöversikt

Asiakirja(t) / Dokument

HE 111_2025 vp lausunto eduskunnan sote_valiokunnalle 20251022.pdf

Allekirjoitukset / Underskrifter

Allekirjoittajat tunnistettu vahvalla sähköisellä tunnistuksella / Undertecknarna har identifierats med stark elektronisk identifiering:

Jonna Marika Niemi

Aika / Tid: 22.10.2025 09:39

Prosessitunnus / Process ID

b005ab28-cfd1-4539-8301-53d9417c3a3b

22.10.2025

Sosiaali- ja terveystieteiden
StV@eduskunta.fi

Sosiaali- ja terveystieteiden asiantuntijalausuntopyyntö HE 111/2025 vp

HE 111/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle apteekkilaitoksen uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskeva lainsäädännöksi

Kiitämme mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto HE 111/2025 vp Hallituksen esityksestä eduskunnalle apteekkilaitoksen uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskeva lainsäädännöksi.

Lääketaksan esitettyjen muutosten osalta haluamme nostaa esiin, että lääketaksan leikkaus yleisesti saattaa vaikuttaa lääkkeiden saatavuuteen apteekeista. Esimerkiksi Ruotsissa on apteekkiuudistuksen seurauksena lääkkeiden saatavuus heikentynyt ja asiakkaiden on usein tultava hakemaan lääkkeitä uudestaan, koska niitä ei ole varastossa. Lääkkeiden saatavuuden heikentyminen voi vaarantaa lääkehoitojen oikea-aikaista toteuttamista ja jatkuvuutta.

Lääketaksan leikkauksella on vaikutuksia myös apteekkien talouteen, mikä esityksessä sinänsä on otettu huomioon. Sote-uudistuksen yhteydessä on monilla hyvinvointialueilla käynnistetty yhteistyötä apteekkien ja muun terveydenhuollon välillä. Apteekkien taloudellisten toimintaedellytysten heikentämiseen kohdistuvana huolena on, että se vaikuttaa orastavaan yhteistyöhön, mikäli apteekeja joudutaan lopettamaan tai farmaseuttista henkilökuntaa karsimaan.

Aptekeilla on suuri rooli pienten vaivojen itsehoidossa (ohjaus, neuvonta) ja apteekit ovat enenevässä määrin paikanneet terveydenhuollossa esiintyvää resurssipulaa mm. perustamalla apteekkien terveystieteitä ja osallistumalla rokottamisiin. Miten näiden käy, jos pienellä paikkakunnalla oleva apteekki sulkee ovensa? Lääketaksan leikkauksella aiheutunut säästö saattaa mitätöityä muun terveydenhuollon kustannusten kasvaessa. Apteekkien kurjistamisen sijaan tulisi tavoitella systemaattisesti sitä, että apteekit ovat jatkossakin asiakkaiden käytettävissä matalalla kynnyksellä ja tuottamassa lisäarvoa terveydenhuoltopalveluihin.

22.10.2025

Rajattuun itsehoitolääkkeiden valikoimaan liittyen toteamme, että valikoima on perustellusti hyvin pieni. Itsehoitolääkkeiden myynnin siirtäminen pois apteekeista lisää byrokratiaa ja edellyttää valvonnan lisäämistä. Suhteessa oletettuihin hyötyihin näemme, että muutokseen liittyy merkittäviä riskejä, jotka voivat realisoitua niin potilas- kuin järjestelmätasolla.

Lääkitysturvallisuuden eli lääkkeiden käytön turvallisuuden näkökulmasta haluamme nostaa seuraavia asioita esiin:

- Kalsium, magnesium ja rauta: Näillä valmisteilla on paljon yhteisvaikutuksia, jotka voivat estää muiden lääkkeiden vaikutuksen (mm. tietyt antibiootit). Näiden valmisteiden oston yhteydessä tulisi tarkastella asiakkaan muuta lääkehoitoa, jotta tarvittavat toimenpiteet yhteisvaikutuksen estämiseksi voidaan tehdä (esim. riittävä väli lääkkeiden oton välillä, ruoan vaikutus, vaihtoehtoisen lääkkeen valinta).
- Lasten osalta on tiedossa hyvänmakuisten (esim. suklaa) purutablettien liiakäytöstä seuranneita rautamyrkytyksiä, joiden hoito sairaalassa on haastavaa ja kallista, sillä saatavilla ei ole antidoottia. Lakiesityksessä tulisi tarkentaa, voiko näitä vapautettavia itsehoitovalmisteita myydä alaikäisille ja viranomaisen tulisi ottaa lääkevalmisteiden mahdolliset lapsia houkuttelevat tekijät huomioon arvioidessaan valmisteiden soveltuvuutta myytäväksi apteekkien ulkopuolella.
- Ispaghula on potentiaalinen suolitukoksen aiheuttaja (esim. iäkkäillä potilailla helteestä johtuva kuivuminen ja opioideja käyttävät potilaat).

Itsehoitolääkkeiden myyntikanavan laajennus ei näkemyksemme mukaan lisää kansalaisten terveyshyötyjä. Nikotiinituotteiden myynnin vapauttaminen pt-kauppaan lisäsi nikotiinivalmisteiden myyntiä, mutta ei vähentänyt tupakointia. Sosiaali- ja terveysministeriön Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittäminen -työryhmä ehdotti raportissaan vuonna 2023, että nikotiinikorvusvalmisteiden myynti siirrettäisiin takaisin apteekkeihin. Riskinä itsehoitovalmisteiden vapauttamisessa pt-kauppaan on ko. itsehoitolääkkeiden käytön lisääntyminen ilman sanottavaa terveyshyötyä, sillä apteekkien ulkopuolella tapahtuvan myynnin yhteydessä ei ole saatavissa oikean hoidon valinnan ja toteuttamisen onnistumisen kannalta tärkeää ohjausta ja neuvontaa.

Apteekkiverkosto on jo nyt laaja, apteekit ovat sijoittuneet usein kauppojen tai kauppakeskusten yhteyteen ja apteekkien aukioloajat ovat kattavat, joten itsehoitolääkkeiden saatavuus ja saavutettavuus ovat hyvällä tasolla. Usein asiakkaat eivät tiedä mitä lääkettä he tarvitsisivat vaivaansa, ja riskinä on tarpeeseen sopimattoman itsehoitolääkkeen valinta

22.10.2025

sekä mahdollisesti lääkärin hoitoa vaativan vakavan sairauden diagnosoinnin viivästymisen. Tämä lisää osaltaan terveydenhuollon kuormitusta ja kustannuksia sekä heikentää potilaan elämänlaatua. Apteekissa on mahdollista saada asiantuntevaa neuvontaa ja siellä myös ohjataan tarvittaessa lääkäriin, jos vaiva ei ole hoidettavissa itsehoitolääkkeellä (esim. epäily sydäntapahtumasta potilaan hakiessa närästyslääkettä).

Apteekkien tarjoama ohjaus ja neuvonta on kustannustehokasta ja maksutonta asiakkaalle sekä yhteiskunnalle. Neuvonnan puuttuessa riski itsehoitolääkkeiden epätarkoituksenmukaiseen käyttöön kasvaa (käyttö väärään oireeseen, liian pitkä käyttö, väärä annos ym.), mikä voi lisätä riskiä uusien terveysongelmien syntymiselle.

Itsehoitolääkkeet ovat saatavilla tällä hetkellä apteekkien lisäksi myös verkkoapteekeista, mikä varmistaa niiden saatavuuden kaikkialla Suomessa. Verkkoapteekit tarjoavat myös ohjausta ja neuvontaa lääkkeiden käyttöön. Näin ollen itsehoitolääkkeiden myyntikanavan laajentaminen saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi ei näkemyksemme mukaan ole riittävän perusteltu.

Haluamme myös kiinnittää huomiota siihen, pitäisikö rajatun itsehoitolääkkeiden valikoimaan kuuluvissa lääkevalmistepakkauksissa olla tarkempia ja/tai selkokielisempiä ohjeistuksia ja varoituksia kuin vain apteekissa myytävissä itsehoitolääkepakkauksissa.

Lääkemääräyksestä poikkeavaan lääkkeiden toimittamiseen liittyvät muutosehdotukset vaikuttivat hyvin valmistellulta lääkitysturvallisuuden näkökulmasta. On erittäin hyvä asia, että apteekkien osaamista voidaan käyttää jatkossa rationaalisemmin.

Poikkeavien lääkkeiden toimittamistilanteiden yhteydessä apteekin farmaseuttisen henkilöstön olisi tärkeää päästä tarvittaessa näkemään lääkärin kirjaukset lääkkeen käytöstä, jotta myös lääkemääräyksestä poikkeavan lääketoimituksen osalta lääkehoito toteutuu lääkärin tarkoittamalla tavalla.

Lopuksi haluamme todeta, että esitettyjen muutosten vaikutusten arvioinnissa ei ollut otettu huomioon **apteekkien lääkevalmistukseen** mahdollisesti kohdistuvia sopeuttamistoimia. Lääkevalmistustoiminnan ylläpito vaatii erityisiä tiloja, laitteita ja osaamista, joista apteekkarit sekä yliopistojen apteekit voivat karsia kustannuksia apteekin taloudellisen tilanteen heikentyessä merkittävästi. Erityistä huolta herättää lääkevalmistustoiminnan jatkuvuus ja toimintavarmuus Helsingin yliopiston apteekissa, koska se toimii sopimusvalmistusapteekkina usealle yksityiselle apteekille.

22.10.2025

Sairaala-apteekit joutuvat jo tällä hetkellä antamaan sairaalahoidosta kotiutuville potilaille mukaan lääkevalmistusta vaativia lääkkeitä esim. lapsipotilaille annosjauheita ja oraalisuspensiota (mm. kortikosteroidit, sydän- ja verenpainelääkkeit) hoidon jatkuvuuden varmistamiseksi. Jos yliopistojen ja yksityisten apteekkien lääkevalmistusvalmius heikkenee suunniteltujen taloudellisten muutosten vuoksi, näkee HUS Apteekki riskin lääkevalmistusta vaativien lääkkeiden saatavuuden ja saavutettavuuden vaarantumiseen.

Kunnioittavasti

HUS Apteekki

Jonna Niemi
tuotantopäällikkö
vs. toimialajohtaja, sairaala-apteekin hoitaja
p. 0400 830834
jonna.niemi@hus.fi